

Euroopa sotsiaalharta

European
Social
Charter

Charte
sociale
européenne

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Euroopa sotsiaalharta

Saateks

Käesolev trükis sisaldab Euroopa sotsiaalharta teksti selle parandatud ja täiendatud versioonis (ELS No 163), mis avati allkirjutamiseks 3.mail 1996 Strasbourgis, ning selle rakendamise järelevalve protseduure nagu sätestatud:

- 18. oktoobril 1961 allkirjutamiseks avatud Euroopa sotsiaalharta (ELS No 35) IV osas, mida on muudetud 21.oktoobril Torinos allkirjutamiseks avatud Euroopa sotsiaalharta täiendava protokolliga (ELS No 142);*
- 9. novembril 1995 Strasbourgis allkirjutamiseks avatud Euroopa sotsiaalharta lisa-protokollis kollektiivkaebuste süsteemi kohta (ELS No 158).*

Teave Euroopa sotsiaalharta ja selle lisaprotokolle allkirjunud ja ratifitseerinud riikide ning nende poolt tehtud deklaratsioonide ja reservatsioonide kohta on leitav leheküljelt: <http://www.conventions.coe.int>

Euroopa sotsiaalharta

Strasbourg, 3. mai 1996

Preambul

Käesolevale dokumendile alla kirjutanud Euroopa Nõukogu liikmesriikide valitsused, arvestades, et Euroopa Nõukogu eesmärk on saavutada oma liikmete suurem ühtsus, kaitsmaks ja viimaks ellu oma ühispärandiks olevaid ideaale ja põhimõtteid ning soodustamaks liikmesriikide majanduslikku ja sotsiaalset arengut eelkõige inimõiguste ja põhivabaduste säilitamise ning edasise realiseerimise kaudu;

võttes arvesse, et 4. novembril 1950 Roomas alla kirjutatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonis ning selle lisaprotokollides on Euroopa Nõukogu liikmesriigid leppinud kokku kaitsta oma elanike seal kindlaks määratud kodaniku ja poliitilisi õigusi ning vabadusi;

arvestades, et 18. oktoobril 1961 Torinos allakirjutamiseks avatud Euroopa sotsiaalharta ning selle lisaprotokollides on Euroopa Nõukogu liikmesriigid leppinud kokku kaitsta oma elanike seal kindlaks määratud sotsiaalseid õigusi, tõstmaks nende elatustaset ja suurendamaks sotsiaalset heaolu;

tuletades meelde, et 5. novembril 1990 Roomas toimunud inimõigustealane ministrite konverents rõhutas vajadust ühelt poolt säilitada kõigi inimõiguste jagamatus, sõltumata sellest, kas need on kodaniku-, poliitilised, majanduslikud, sotsiaalsed või kultuurilised õigused, ning teiselt poolt hoogustada Euroopa sotsiaalharta rakendamist;

olles otsustanud vastavalt 21. ja 22. oktoobril 1991 Torinos toimunud ministrite konverentsil väljendatud seisukohtadele harta sisu kaasajastada ja kohandada seda pärast teksti vastuvõtmist aset leidnud olulistele sotsiaalsetele muudatustele;

tunnistades vajadust lülitada järk-järgult Euroopa sotsiaalharta asemele astuvasse parandatud ja täiendatud Euroopa sotsiaalhartasse hartaga tagatud õiguste parandused, 1988. aasta lisaprotokolliga tagatud õigused ning lisada uusi õigusi,

on kokku leppinud alljärgnevas:

I osa

Lepingupooled tunnistavad, et nende tegevuse eesmärk, mille saavutamist tuleb taotleda kõigi asjakohaste riiklike ja rahvusvaheliste abinõudega, on luua tingimused, milles võib tulemuslikult rakendada järgmisi õigusi ja põhimõtteid:

1. Igaühel on võimalus teenida endale elatist vabalt valitud kutsealal.
2. Kõigil töötajatel on õigus õiglastele töötingimustele.
3. Kõigil töötajatel on õigus töötada ohututes ja tervislikes töötingimustes.

4. Kõigil töötajatel on õigus saada õiglast töötasu, mis on piisav neile ja nende perekondadele inimväärse elatustaseme tagamiseks.
5. Kõigil töötajatel ja tööandjatel on õigus ühineda oma majanduslike- ja sotsiaalsete huvide kaitseks üleriigiliste ja rahvusvaheliste organisatsioonidega.
6. Kõigil töötajatel ja tööandjatel on õigus pidada kollektiivläbirääkimisi.
7. Lastel ja noortel on õigus saada erikaitset füüsiliste ja moraalsete ohtude eest.
8. Töötavatel naistel on õigus emaduse puhul saada erikaitset.
9. Igaühel on õigus saada vajalikku kutsenõustamist, aitamaks valida oma võimetele ja huvidele sobivat kutseala.
10. Igaühel on õigus kasutada talle sobivat kutseõppevormi.
11. Igaühel on õigus saada osa mis tahes abinõudest kaitse parimal võimalikul tasemel.
12. Kõigil töötajatel ja nende ülalpeetavatel on õigus sotsiaalkindlustusele.
13. Kõigil piisavate elatusvahenditeta isikutel on õigus saada sotsiaal- ja meditsiiniabi.
14. Igaühel on õigus kasutada sotsiaalhoolekande teenuseid.
15. Puuetega inimestel on õigus elada iseseisvalt, sotsiaalselt integreeruda ja võtta osa ühiskonna elust.
16. Perekonnal kui ühiskonna alusel on oma täieliku arengu kindlustamiseks õigus saada sotsiaalset, õiguslikku ja majanduslikku kaitset.
17. Lastel ja noortel on õigus saada sotsiaalset, õiguslikku ja majanduslikku kaitset.
18. Põhjendatud majanduslikest või ühiskondlikest kaalutlustest tulenevaid piiranguid arvestades on kõigi lepingupoolte riikide kodanikel õigus tegelda mis tahes teise lepingupoole territooriumil mis tahes tulundustegevusega võrdsetel alustel selle kodanikega.
19. Lepingupoole kodanikest võõrtöötajatel ja nende perekondadel on õigus saada kaitset ja abi mis tahes teise lepingupoole territooriumil.
20. Kõigil töötajatel on õigus võrdsetele võimalustele ja võrdsele kohtlemisele töö- ja kutseküsimustes soost sõltumata.
21. Töötajatel on ettevõtte kohta õigus saada informatsiooni ja konsultatsiooni.
22. Töötajatel on õigus osaleda ettevõtte töötingimuste ja töökeskkonna tingimuste kindlaksmääramisel ja parandamisel.
23. Igal vanuril on õigus saada sotsiaalset kaitset.
24. Kõigil töötajatel on õigus kaitsele töösuhte lõpetamise korral.
25. Kõigil töötajatel on õigus oma nõuete kaitsele tööandja maksejõuetuse korral.
26. Kõigil töötajatel on õigus väärikale kohtlemisele töökohal.
27. Kõigil perekondlike kohustustega isikutel, kes töötavad või soovivad tööle asuda, on õigus seda teha, ilma et neid diskrimineeritaks, ning vältides niivõrd kui võimalik vastuolu nende töö- ja perekondlike kohustuste vahel.

28. Töötajate esindajatel töökohtadel on õigus kaitsele nende huve riivava tegevuse vastu ning oma ülesannete täitmiseks vajalikele soodustustele.
29. Kõigil töötajatel on õigus saada kollektiivsete koondamiste puhul informatsiooni ja konsultatsiooni.
30. Igaühel on õigus kaitsele vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse eest.
31. Igaühel on õigus eluasemele.

II osa

Lepingupooled kohustuvad pidama end vastavalt III osas ettenähtule seotuks alljärgnevates artiklites ja lõigetes kindlaks määratud kohustustega.

Artikkel 1

Õigus tööle

Et rakendada tulemuslikult õigust tööle, kohustuvad lepingupooled:

1. tunnistama üheks oma esmaülesandeks ja -kohustuseks võimalikult kõrge ja stabiilse tööhõive taseme saavutamise ja säilitamise, jõudmaks täieliku tööhõiveni;
2. kaitsma tõhusalt töötajate õigust teenida endale elatist vabalt valitud kutsealal;
3. looma või säilitama kõigile töötajatele tasuta tööhõiveteenused;
4. tagama sobiva kutsenõustamise, kutseõppe ja kutserehabilitatsiooni või edendama neid.

Artikkel 2

Õigus õiglastele töötingimustele

Et rakendada tulemuslikult õigust õiglastele töötingimustele, kohustuvad lepingupooled:

1. tagama vastuvõetava igapäevase ja -nädalase töötaja ning töönädala järkjärgulise lühendamise ulatuses, mida võimaldavad tootlikkuse kasv ning teised asjakohased tegurid;
2. tagama, et riiklikud pühad oleksid tasustatavad;
3. tagama vähemalt neljanädalase iga-aastase tasustatava puhkuse;
4. kõrvaldama ohtlikele või tervistkahjustavatele kutsealadele omaseid ohtusid, ja kui neid ohtusid pole veel võimalik kõrvaldada või piisavalt vähendada, tagama sellistel kutsealadel hõivatud töötajate töötaja lühendamise või tasustatava lisapuhkuse;
5. tagama iganädalase puhkeaja, mis võimaluste piires langeks kokku selles riigis või piirkonnas traditsiooniliselt puhkepäevaks peetava päevaga;
6. tagama, et töötajaid võimalikult peatselt pärast töösuhte algust, kuid mitte hiljem kui kaks kuud pärast seda informeeritaks kirjalikult töölepingu või töösuhte olulistest külgedest;

7. tagama, et öötöötajate suhtes rakendataks soodustusi, mis arvestavad nende töö eripära.

Artikkel 3

Õigus töötada ohututes ja tervislikes töötingimustes

Et rakendada tulemuslikult õigust töötada ohututes ja tervislikes töötingimustes, kohustuvad lepingupooled, konsulteerides tööandjate ja töötajate organisatsioonidega:

1. sõnastama kavakindla riikliku tööohutuse, tervishoiu ja töökeskkonna parandamise poliitika, seda rakendama ja perioodiliselt läbi vaatama. Selle poliitika esmane eesmärk on parandada tööohutust ja -tervishoidu ning vältida tööst tulenevaid, sellega seotud või selle käigus juhtuvaid õnnetusi ja tervisekahjustusi, vähendades eelkõige niipalju kui võimalik töökeskkonna ohutegureid;
2. välja andma tööohutuse ja -tervishoiu eeskirju;
3. tagama järelevalvemeetmete abil nende eeskirjade täitmise;
4. soodustama kõigile töötajatele mõeldud tervishoiualaste profülaktika- ja nõustamisteenuste järk-järgulist arengut.

Artikkel 4

Õigus saada õiglast töötasu

Et rakendada tulemuslikult õigust saada õiglast töötasu, kohustuvad lepingupooled:

1. tunnustama töötajate õigust saada niisugust töötasu, mis tagab neile ja nende perekondadele inimväärse elatustaseme;
2. tunnustama töötajate õigust saada ületunnitöö eest suuremat tasu, tehes teatud juhtudel erandeid;
3. tunnustama mees- ja naistöötajate õigust saada võrdse töö eest võrdset tasu;
4. tunnustama kõigi töötajate õigust saada töösuhte lõpetamisest teada teatud kindel aeg enne seda;
5. lubama palgast maha arvata vaid siseriiklike õigusaktide või kollektiivlepingute või vahekohtuotsustega määratud tingimustel ja ulatuses.

Nende õiguste rakendamine saavutatakse vabalt sõlmitud kollektiivlepingute, riikliku palgaregulatsioonimehhanismi või muude riigi oludele vastavate vahenditega.

Artikkel 5

Õigus ühineda

Et tagada või suurendada töötajate ja tööandjate vabadust moodustada oma majandus- ja sotsiaalhuvide kaitseks kohalikke, üleriigilisi ja rahvusvahelisi organisatsioone ning nende organisatsioonidega ühineda, kohustuvad lepingupooled tagama, et siseriiklikud õigusaktid ega nende rakendamine ei kitsendaks seda vabadust. Siseriiklikud õigusaktid määravad selles artiklis ette nähtud tagatiste kehtivuse ulatuse politsei puhul. Siseriiklikes

õigusaktides määratakse kindlaks kuidas ja millises ulatuses need tagatised kehtivad relvajõududesse kuuluvate isikute suhtes.

Artikkel 6

Õigus pidada kollektiivlääbirääkimisi

Et rakendada tulemuslikult õigust pidada kollektiivlääbirääkimisi, kohustuvad lepingupooled:

1. soodustama töötajate ja tööandjate ühiskonsultatsioone;
2. soodustama vajaduse korral protseduuride loomist tööandjate või tööandjate organisatsioonide ning töötajate organisatsioonide vabatahtlikeks läbirääkimisteks, et reguleerida töösuhte- ja töötingimusi kollektiivlepinguga;
3. soodustama asjakohase lepitus- ja vabatahtliku vahekohtumehhanismi loomist ning kasutamist töövaidluste lahendamisel;
4. tunnustama töötajate ja tööandjate õigust korraldada ühisaktsioone huvikonfliktide korral, sealhulgas õigust streikida, järgides kohustusi, mis tulenevad varem sõlmitud kollektiivlepingutest.

Artikkel 7

Laste ja noorte õigus saada kaitset

Et rakendada tulemuslikult laste ja noorte õigust saada kaitset, kohustuvad lepingupooled:

1. kehtestama vanuse alammääraks töösuhte alustamisel 15 aastat, tehes erandi lastele, kes teevad kerged tööd, mis ei kahjusta nende tervist, moraali ega hariduse omandamist;
2. kehtestama kindlaksmääratud ohtlike või tervistkahjustavate tööde puhul vanuse alammääraks töösuhte alustamisel 18 aastat;
3. tagama, et koolikohustuslike isikuid ei võeta niisugusele tööle, mis jätab nad ilma võimalusest täiel määral vastavat haridust saada;
4. kehtestama alla 18-aastaste isikute tööajale piirangud lähtuvalt nende üldise arengu ning esmajoones kutseõppe vajadustest;
5. tunnustama noortöötajate ja kutseõpilaste õigust saada õiglast palka või muud sobivat hüvitist;
6. tagama, et tööandja nõusolekul noorte poolt normaaltöötaja jooksul kutseõppele kulutatud aega käsitletak tööpäeva osana;
7. tagama, et alla 18-aastased töötajad saavad aastas vähemalt neli nädalat tasustatavat puhkust;
8. tagama, et alla 18-aastaseid isikuid ei võeta öötööle, välja arvatud siseriiklike õigusaktidega kindlaks määratud kutsealad;
9. tagama, et siseriiklike õigusaktidega kindlaks määratud töökohtadel töötavad alla 18-aastased isikud läbiksid korrapärase arstliku kontrolli;

10. tagama laste ja noorte õiguse saada erikaitset füüsiliste ja moraalsete ohtude, eelkõige otseselt või kaudselt nende tööst tulenevate ohtude eest.

Artikkel 8

Töötavate naiste õigus emaduse kaitsele

Et rakendada tulemuslikult töötavate naiste õigust emaduse kaitsele, kohustuvad lepingupooled:

1. tagama kas tasustatava puhkuse, piisavate sotsiaalkindlustus- või riiklike toetuste kaudu, et töötavad naised saavad enne ja pärast sünnitust võtta kokku vähemalt 14 nädalat puhkust;
2. tunnistama ebaseaduslikuks, kui tööandja teatab naistöötajale töölepingu lõpetamisest pärast tööandjale rasedusest teatamist ning enne rasedus- ja sünnituspuhkuse lõppu, või selle, et tööandja teatab naistöötajale töösuhte lõpetamisest, kui etteteatamistähtaeg lõpeb nimetatud ajavahemiku kestel;
3. tagama, et oma lapsi rinnaga toitvad emad saavad selleks piisavalt vaba aega;
4. reguleerima rasedate, äsjasünnitanute ja rinnaga toitvate emade töötamist öösiti;
5. keelama rasedate, äsjasünnitanute ja rinnaga toitvate emade töö allmaakaevandustes ning muudel töödel, mis on oma ohtlikkuse, ebatervislikkuse või füüsilise raskuse tõttu ebasobivad, ning rakendama abinõusid nende naiste tööalaste õiguste kaitsmiseks.

Artikkel 9

Õigus kutsenõustamisele

Et rakendada tulemuslikult õigust kutsenõustamisele, kohustuvad lepingupooled vastavalt vajadusele tagama kõigile, kaasa arvatud puuetega isikud, teenused, mis aitavad lahendada kutseala valiku ja karjääriga seotud probleeme, pöörates tähelepanu inimese isikuomadustele ja neist olenevale kutsesobivusele, või edendama selliste teenuste pakkumist. Selline abi peaks olema tasuta nii noortele, kaasa arvatud koolilapsed, kui ka täiskasvanutele.

Artikkel 10

Õigus kutseõppele

Et rakendada tulemuslikult õigust kutseõppele, kohustuvad lepingupooled:

1. konsulteerides tööandjate ja töötajate organisatsioonidega, tagama vastavalt vajadusele kõigile, kaasa arvatud puuetega isikud, tehnilise ja kutsealase väljaõppe või edendama seda ning looma neile tingimused tehnilise kõrghariduse ja ülikoolihariduse võimetekohaseks omandamiseks;
2. looma või edendama noormeeste ja neidude töökohal toimuva väljaõppe süsteemi ja muud süstemaatilist väljaõpet;
3. vastavalt vajadusele looma või edendama:

- a. küllaldasi ja hõlpsasti kättesaadavaid täiskasvanud töötajate väljaõppevõimalusi;
  - b. täiskasvanud töötajate sellise ümberõppe võimalusi, mille järele tekib vajadus kas seoses tehnoloogia arenguga või uute tööhõivesuundumustega;
4. kehtestama erimeetmed kauaaegsete töötute ümberõppeks ja taasintegreerimiseks või edendama nimetatud meetmeid;
5. soodustama asjakohaste meetmetega loodud võimaluste täielikku ärakasutamist, näiteks:
- a. vähendades mistahes sellekohaseid makseid või kaotades need;
  - b. andes teatud juhul rahalist abi;
  - c. arvates tööaja sisse tööandja nõudmisel töö ajal töötaja poolt täiendõppele kulutatud aja;
  - d. tagades piisava järelevalve ning tööandjate ja töötajate organisatsioonidega peetavate konsultatsioonide abil kutseõppe ja muude noortöötajate väljaõppevormide tõhususe ning noortöötajate üldise kaitse.

Artikkel 11

Õigus tervise kaitsele

Et rakendada tulemuslikult õigust tervise kaitsele, kohustuvad lepingupooled kas otsest või koostöös avalik-õiguslike ja eraõiguslike organisatsioonidega võtma vajalikke meetmeid, et muuhulgas:

1. võimaluste piires likvideerida terviserikete põhjused;
2. luua tervise parandamiseks ja isikliku vastutuse tõstmiseks terviseküsimumustes nõustamis- ja väljaõppevõimalused;
3. hoida niipalju kui võimalik ära epideemilisi, endeemilisi ja muid haigusi ning õnnetusi.

Artikkel 12

Õigus sotsiaalkindlustusele

Et rakendada tulemuslikult õigust sotsiaalkindlustusele, kohustuvad lepingupooled:

1. looma või säilitama sotsiaalkindlustussüsteemi;
2. tagama sotsiaalkindlustussüsteemi toimimise vähemalt sellisel tasemel, mis on vajalik Euroopa sotsiaalkindlustuskoodeksi ratifitseerimiseks;
3. püüdma järk-järgult tõsta sotsiaalkindlustussüsteemi taset;
4. sõlmides asjakohaseid kahe- ja mitmepoolseid kokkuleppeid või kasutades muid võimalusi, võtma meetmeid, mis nendes kokkulepetes kindlaks määratud tingimuste kohaselt tagavad:
  - a. oma kodanike ja teiste lepingupoolte kodanike võrdse kohtlemise sotsiaalkindlustusõiguste valdkonnas, kaasa arvatud sotsiaalkindlustusalastest

õigusaktidest tulenevate hüvitiste säilimine, vaatamata kaitstavate isikute mis tahes liikumisele lepingupoolte territooriumidel;

- b. sotsiaalkindlustusõiguste andmise, säilitamise ja taastamise niisuguste vahenditega nagu kindlustus- ja tööperioodide liitmine, mida tehakse lepingupoolte õigusaktide alusel.

Artikkel 13

Õigus saada sotsiaal- ja meditsiiniabi

Et rakendada tulemuslikult õigust saada sotsiaal- ja meditsiiniabi, kohustuvad lepingupooled:

1. tagama, et iga piisavate elatusvahenditeta isik, kes pole suuteline oma tööga või muude allikate, eelkõige sotsiaalkindlustussüsteemi hüvitiste kaudu selliseid vahendeid hankima, saab küllaldast abi ning haigestumise korral oma seisundile vastavat hooldust;
2. tagama, et selline abi ei ahendaks selle saaja poliitilisi või sotsiaalseid õigusi;
3. sätestama, et igaüks võib saada asjaomaste avalik-õiguslike või eraõiguslike talituste kaudu niisugust nõustamist või isiklikku abi, mis on vajalik vältimaks, kõrvaldamaks või leevendamaks tema või tema perekonna elamist puuduses;
4. rakendada käesoleva artikli lõigetes 1, 2 ja 3 sätestatud võrdselt oma kodanikele ja seaduslikult oma territooriumil viibivatele teiste lepingupoolte kodanikele, lähtudes 11. detsembril 1953 Pariisis alla kirjutatud Euroopa sotsiaal- ja arstiabi konventsiooni tulenevatest kohustustest.

Artikkel 14

Õigus kasutada sotsiaalhoolekande teenuseid

Et rakendada tulemuslikult õigust kasutada sotsiaalhoolekande teenuseid, kohustuvad lepingupooled:

1. edendama või osutama teenuseid, mis sotsiaaltöömeetodite kasutamise abil suurendavad nii üksikisikute kui ka ühiskonnagruppide heaolu ning soodustavad nende arengut ja sotsiaalset kohanemist;
2. toetama üksikisikute ning vabatahtlike või muude organisatsioonide osavõttu niisuguste teenuste loomisest ja pakkumisest.

Artikkel 15

Puuetega isikute õigus elada iseseisvalt, sotsiaalselt integreeruda ja võtta osa ühiskonna elust

Et rakendada tulemuslikult puuetega inimeste õigust elada iseseisvalt, sotsiaalselt integreeruda ja võtta osa ühiskonna elust, sõltumata nende vanusest ning puude põhjustest ja laadist, kohustuvad lepingupooled eelkõige:

1. võtma meetmeid, et puuetega inimesi nõustada, koolitada ja kutsealaselt välja õpetada üldsüsteemide raames, või kui see pole võimalik, siis spetsialiseeritud avalik-õiguslike või eraõiguslike struktuuride kaudu;
2. suurendama nende tööhõivet meetmete abil, mille eesmärk on julgustada tööandjaid palkama ja hoidma puuetega isikuid tööl tavalises töökeskkonnas, ning kohandama töötingimusi vastavalt puuetega inimeste vajadustele või kui see puude laadi tõttu võimalik ei ole, kohandama või looma puude raskusastmele vastavaid kaitstud töökohti. Teatud juhtudel võib selliste meetmetega kaasnedu vajadus spetsialiseeritud tööhõive- ja tugiteenuste järele;
3. edendada nende täielikku sotsiaalset integreerumist ning osavõttu ühiskondlikust elust meetmete abil (kaasa arvatud tehnilised abivahendid), mille eesmärk on suhtlemis- ja liikumistakistuste ületamine ning transpordi, eluaseme ja kultuuritegevuse ning vaba aja veetmise võimaluste kättesaadavaks tegemine.

Artikkel 16

Perekonna õigus saada sotsiaalset, õiguslikku ja majanduslikku kaitset

Et kindlustada vajalikud eeldused perekonna kui ühiskonna aluse täielikuks arenguks, kohustuvad lepingupooled edendada perekonnaelu majanduslikku, õiguslikku ja sotsiaalset kaitset sotsiaal- ja peretoetuste, maksukorralduse, peredele eluaseme võimaldamise, äsjaabiellunute toetuste ning teiste asjakohaste meetmetega.

Artikkel 17

Laste ja noorte õigus saada sotsiaalset, õiguslikku ja majanduslikku kaitset

Et kindlustada tulemuslikult laste ja noorte õigust kasvada üles keskkonnas, kus neil oleksid võimalused oma isiksuse ning füüsiliste ja vaimsete võimete täielikuks arenguks, kohustuvad lepingupooled kas otseselt või koostöös avalik-õiguslike ja eraõiguslike organisatsioonidega rakendama kõiki asjakohaseid ja vajalikke meetmeid eesmärgiga:

1.
  - a. tagada eelkõige otstarbekohaste institutsioonide ning teenuste loomise ja säilitamise kaudu, et lastel ja noortel, arvestades nende vanemate õigusi ja kohustusi, oleks võimalik saada vajalikku hooldust, abi, haridust ja väljaõpet;
  - b. kaitsta lapsi ja noori hooletussejätmise, vägivalda ja ekspluateerimise eest;
  - c. tagada riigipoolne kaitse ja eriabi lastele ja noortele, kes ajutiselt või alaliselt on ilma jäänud oma perekonna toetusest;
2. tagada lastele ja noortele tasuta alg- ja keskharidus ning soodustada nende regulaarset kooliskäimist.

Artikkel 18

Õigus tegelda tulundustegevusega teiste lepingupoolte territooriumil

Et rakendada tulemuslikult õigust tegelda tulundustegevusega teiste lepingupoolte territooriumil, kohustuvad lepingupooled:

1. rakendama olemasolevaid õigusakte liberaalselt;
2. lihtsustama formaalsusi ning vähendama või kaotama võõrtöötajate või nende tööandjate poolt makstavaid lõive ja muid makseid;
3. liberaliseerima, individuaalselt või kollektiivselt võõrtöötajate tööhõivet käsitlevaid õigusakte;

tunnustades seejuures:

4. oma kodanike õigust riigist lahkuda, et teiste lepingupoolte territooriumil tulundustegevusega tegelda.

Artikkel 19

Võõrtöötajate ja nende perekondade õigus saada kaitset ja abi

Et rakendada tulemuslikult võõrtöötajate ja nende perekondade õigust saada kaitset ja abi mis tahes teise lepingupoolte territooriumil, kohustuvad lepingupooled:

1. säilitama või hoolitsema, et säilitataks niisuguste töötajate abistamiseks, eelkõige õige teabe saamiseks mõeldud tasuta teenused, ning kooskõlas siseriiklike õigusaktidega võtma võimalikke meetmeid emigratsiooni ja immigratsiooni kohta käiva eksitava propaganda vastu;
2. võtma oma jurisdiktsiooni piires meetmeid, et lihtsustada selliste töötajate ja nende perekondade maalt lahkumist, teekonda ja vastuvõtmist, ning tagama oma jurisdiktsiooni piires vajalikud tervishoiuteenused, meditsiinilise järelevalve ja head hügieenitingimused teekonna vältel;
3. edendama vajaduste kohaselt emigratsiooni- ja immigratsiooniriikide avalik-õiguslike ja eraõiguslike sotsiaaltalituste koostööd;
4. kindlustama niisugustele oma territooriumil seaduslikult viibivatele töötajatele ulatuses, mil määral sellised küsimused on reguleeritud siseriiklike õigusaktidega või kuuluvad haldusastutuste kontrolli alla, oma kodanike kohtlemisega samaväärselise kohtlemise järgmistes küsimustes:
  - a. töötasu ning muud töösuhte- ja töötingimused;
  - b. ametiühinguliikmelisus ja kollektiivlääbirääkimisest tulenevate hüvede kasutamine;
  - c. eluase;
5. kindlustama niisugustele oma territooriumil seaduslikult viibivatele töötajatele oma kodanike kohtlemisega samaväärselise kohtlemise seoses töötavate isikutega makstavate tööalaste maksude, lõivude või osamaksete osas;
6. võimaluste piires hõlbustama oma territooriumil loaga viibiva võõrtöötaja perekonna taasühinemist;
7. tagama oma territooriumil seaduslikult viibivatele võõrtöötajatele käesolevas artiklis viidatud küsimusi käsitlevates juriidilistes toimingutes kohtlemise, mis on võrdväärne oma kodanike kohtlemisega;

8. tagama, et niisuguseid oma territooriumil seaduslikult viibivaid töötajaid ei saadeta maalt välja, välja arvatud juhud, kui nad ohustavad riigi julgeolekut või riivavad ühiskonna huve või moraali;
9. lubama niisugustel töötajatel kooskõlas seaduses sätestatud piirangutega osa oma sissetulekutest ja säästudest soovikohaselt üle kanda;
10. laiendama käesolevas artiklis ette nähtud kaitset ja abi eraettevõtjatest võõrtöötajatele niivõrd, kuivõrd need meetmed on nende puhul rakendatavad;
11. edendama ja soodustama vastuvõtva riigi riigikeele, või kui neid keeli on mitu, siis neist ühe õpetamist võõrtöötajatele ja nende perekonnaliikmetele;
12. võimaluste piires edendama ja soodustama võõrtöötajate emakeele õpetamist nende lastele.

Artikkel 20

Õigus võrdsetele võimalustele ja võrdsele kohtlemisele töö- ja kutseküsimustes soost sõltumata

Et rakendada tulemuslikult õigust võrdsetele võimalustele ja võrdsele kohtlemisele töö- ja kutseküsimustes soost sõltumata, kohustuvad lepingupooled tunnustama seda õigust ning võtma meetmeid, tagamaks või edendamaks selle rakendamist järgmistes valdkondades:

- a. töö saamine, kaitse vallandamise vastu ja kutsealane taasintegreerumine;
- b. kutseõustamine, kutseõpe, ümberõpe ja rehabilitatsioon;
- c. töösuhte- ja töötingimused, kaasa arvatud töötasu;
- d. karjäär, kaasa arvatud edutamine.

Artikkel 21

Õigus saada informatsiooni ja konsultatsiooni

Et rakendada tulemuslikult õigust saada informatsiooni ja konsultatsiooni, kohustuvad lepingupooled võtma ja toetama meetmeid, mis võimaldavad töötajatel või nende esindajatel kooskõlas siseriiklike õigusaktide ning praktikaga:

- a. saada korrapäraselt või sobival ajal ning arusaadaval viisil informatsiooni neile tööd andva ettevõtte majandus- ja finantsolukorrast, mõistes, et teatud informatsiooni andmisest võidakse keelduda või lugeda seda konfidentsiaalseks, kui selle avaldamine võiks kahjustada ettevõtte huve; ja
- b. saada enne töötajate huve oluliselt mõjutada võivate otsuste tegemist aegsasti konsultatsiooni, eriti otsuste puhul, millel võib olla suur mõju ettevõtte tööhõiveolukorrale.

Artikkel 22

Õigus osaleda töö- ja töökeskkonna tingimuste kindlaksmääramisel ja parandamisel

Et rakendada tulemuslikult töötajate õigust osaleda ettevõtte töötingimuste ja töökeskkonna tingimuste kindlaksmääramisel ja parandamisel, kohustuvad lepingupooled võtma ja toetama meetmeid, mis võimaldavad kooskõlas siseriiklike õigusaktide ning praktikaga töötajatel või nende esindajatel aidata kaasa:

- a. töötingimuste, töökorralduse ja töökeskkonna tingimuste kindlaksmääramisele ja parandamisele;
- b. tervise ja ohutuse tagamisele ettevõttes;
- c. sotsiaal- ja kultuuriteenuste ning vastavate võimaluste loomisele ettevõttes;
- d. neid küsimusi puudutavate õigusaktide järgimise järelevalvele.

Artikkel 23

Vanurite õigus saada sotsiaalset kaitset

Et rakendada tulemuslikult vanurite õigust saada sotsiaalset kaitset, kohustuvad lepingupooled võtma või toetama kas otse või koostöös avalik-õiguslike ja eraõiguslike organisatsioonidega asjakohaseid meetmeid, mille eesmärk on eelkõige:

- Võimaldada vanuritel jääda võimalikult kauaks ühiskonna täieõiguslikeks liikmeteks, tagades neile:
  - a. piisavad vahendid, mis võimaldavad neil jätkata inimväärset elu ning osaleda aktiivselt avalikus, sotsiaal- ja kultuurielus;
  - b. informatsiooni vanuritele mõeldud teenuste ja vahendite ning nende kasutamise võimaluste kohta;
- Võimaldada vanuritel vabalt valida oma eluviis ning jätkata iseseisvat elu harjumuspärasel ümbruses, kuni nad seda soovivad ja selleks võimelised on, tagades neile:
  - a. nende vajadustele ning tervislikule seisundile sobiva elukoha või elukoha kohandamiseks piisava toetuse;
  - b. nende seisundile hädavajaliku tervishoiu- ja muude teenuste osutamise;
- Austades nende eraelu, tagada hooldekodudes elavatele vanuritele kohane toetus ning osalemine hooldekodu elutingimusi puudutavate otsuste langetamisel.

Artikkel 24

Õigus kaitsele töösuhte lõpetamise korral

Et rakendada tulemuslikult õigust kaitsele töösuhte lõpetamise korral, kohustuvad lepingupooled tunnustama:

- a. kõigi töötajate õigust sellele, et nende töösuhet ei lõpetata seadusliku aluseta, mis lähtub nende pädevusest või käitumisest või ettevõtte, asutuse või talituse tegevusest tulenevatest vajadustest;
- b. õigus saada piisavat hüvitist või muud toetust, kui töötaja töösuhe on lõpetatud seadusliku aluseta.

Sellega seoses kohustuvad lepingupooled tagama, et töötajal, kes leiab, et tema töösuhe on lõpetatud seadusliku aluseta, on õigus pöörduda erapooletu instantsi poole.

Artikkel 25

Töötajate õigus oma nõuete kaitsele tööandja maksejõuetuse korral

Et rakendada tulemuslikult töötajate õigust oma nõuete kaitsele tööandja maksejõuetuse korral, kohustuvad lepingupooled tagama, et töötajate töölepingust või töösuhetest tulenevate nõuete täitmise kindlustab tagatisinstitutsioon või kaitse mis tahes muus vormis.

Artikkel 26

Õigus väärikale kohtlemisele töökohal

Et rakendada tulemuslikult töötajate õigust väärikale kohtlemisele töökohal, kohustuvad lepingupooled, konsulteerides tööandjate ja töötajate organisatsioonidega:

1. tõstma seksuaalse ahistamise alast teadlikkust ja informeeritust, aitama ära hoida ahistamist töökohal või seoses tööga ning võtma kõikvõimalikke sobivaid meetmeid töötajate kaitsmiseks niisuguse käitumise eest;
2. tõstma teadlikkust ja informeeritust töötaja vastu suunatud korduvatest taunitavatest, selgelt negatiivsetest või solvavatest tegudest töökohal või seoses tööga, aitama sellist käitumist ära hoida ja võtma kõikvõimalikke sobivaid meetmeid töötajate kaitsmiseks niisuguse käitumise eest.

Artikkel 27

Perekondlike kohustustega töötajate õigus teistega võrdsetele võimalustele ja võrdsele kohtlemisele

Et rakendada tulemuslikult perekondlike kohustustega nii nais- kui meestöötajate õigust, mis tagab neile teiste töötajatega võrdsed võimalused ja samaväärse kohtlemise, kohustuvad lepingupooled:

1. võtma asjakohaseid meetmeid, et:
  - a. võimaldada perekondlike kohustustega töötajatel astuda ja jääda töösuhtesse, samuti taastada töösuhe pärast neist kohustustest tingitud äraolekut (kaasa arvatud kutsenõustamis- ja kutseõppemeetmed);
  - b. arvestada nende vajadusi töötingimuste ja sotsiaalkindlustuse tingimuste määramisel;

- c. arendada või parandada nii avalik-õiguslike kui ka eraõiguslike teenuste, eriti laste päevahoiu teenuste pakkumist ja muud lastehooldekorraldust;
2. tagama ühele vanematest pärast sünnitus- ja raseduspuhkuse lõppu võimaluse saada lapsehoolduspuhkust, mille kestus ja tingimused tuleks määrata siseriiklike õigusaktidega, kollektiivlepingutega või kujunenud praktika järgi;
3. tagama, et perekondlikud kohustused iseenesest ei oleks käsitletavad töösuhte lõpetamise seadusliku alusena.

Artikkel 28

Töötajate esindajate õigus ettevõttes tegutsedes kaitsele ja neile ettenähtud soodustustele

Et rakendada tulemuslikult töötajate esindajate õigust täita oma ülesandeid, kohustuvad lepingupooled tagama, et ettevõttes:

- a. on nad kindlalt kaitstud nende huve riivava käitumise eest, kaasa arvatud vallandamine, mis põhineb nende staatusel või tegevusel töötajate esindajana ettevõttes;
- b. antakse neile soodustusi, võimaldamaks neil oma ülesandeid viivitamata ja tulemuslikult täita, võttes arvesse töösuhete süsteemi riigis ning ettevõtte vajadusi, suurust ja võimalusi.

Artikkel 29

Õigus saada informatsiooni ja konsultatsiooni kollektiivse koondamise korral

Et rakendada tulemuslikult töötajate õigust saada informatsiooni ja konsultatsiooni kollektiivse koondamise korral, kohustuvad lepingupooled tagama, et tööandjad enne kollektiivset koondamist töötajate esindajaid aegsasti informeerivad ning konsulteerivad nendega kollektiivse koondamise vältimise, piiramise või selle tagajärgede leevendamise viiside ja abinõude üle; nendeks võivad olla näiteks sotsiaalsed lisaabinõud, mille eesmärk on eelkõige töötajate abistamine ümberasumisel või ümberõppel.

Artikkel 30

Õigus kaitsele vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse eest

Et rakendada tulemuslikult õigust kaitsele vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse eest, kohustuvad lepingupooled:

- a. võtma üldise ja kooskõlastatud tegevuse raames meetmeid, suurendamaks vaesuses elavate või sotsiaalselt tõrjutud isikute ja nende perekonnaliikmete ning sellesse riskigrupi kuulujate tegelike võimalusi leida tööd ja eluaset, saada väljaõpet ja haridust ning kasutada kultuuri-, sotsiaal- ja meditsiiniabi;
- b. neid meetmeid aeg-ajalt läbi vaatama, et neid vajaduse korral kohandada.

Artikkel 31

Õigus eluasemele

Et rakendada tulemuslikult õigust eluasemele, kohustuvad lepingupooled võtma meetmeid, mille eesmärk on:

1. teha kättesaadavaks kindlale tasemele vastav eluase;
2. hoida ära ja vähendada kodutust, et see järk-järgult kaotada;
3. muuta eluaseme hind kättesaadavaks piisava sissetulekuta isikutele.

III osa

Artikkel A

Kohustused

1. Artikli B sätete kohaselt kohustub lepingupool:
  - a. tunnistama käesoleva harta I osa nende eesmärkide deklaratsiooniks, mida ta taotleb kõigi nimetatud osa sissejuhatavas lõigus sätestatud sobivate vahenditega;
  - b. tunnistama end seotuks vähemalt kuue artikliga käesoleva harta II osa üheksast artiklist, nimelt artiklitest 1, 5, 6, 7, 12, 13, 16, 19 ja 20;
  - c. tunnistama end seotuks harta II osa enda valitud artiklite või nummerdatud lõigetega tingimusel, et siduvate artiklite või nummerdatud lõigete koguarv ei ole väiksem kui 16 artiklit või 63 nummerdatud lõiget.
2. Artiklid või lõiked, mis on välja valitud kooskõlas käesoleva artikli lõike 1 punktidega b ja c, tehakse Euroopa Nõukogu peasekretärile teatavaks ratifitseerimis-, vastuvõtmis- või kinnitamisdokumendi deponeerimisel.
3. Lepingupool võib peasekretärile adresseeritud teatega hiljem deklareerida, et ta loeb end seotuks harta II osa mis tahes artikli või nummerdatud lõikega, mida ta käesoleva artikli lõike 1 tingimuste kohaselt ei ole veel siduvaks tunnistanud. Niisugused hiljem võetud kohustused loetakse ratifitseerimise, vastuvõtmise või kinnitamise lahutamatuks osaks ning nad saavad päevast, mis järgneb ühe kuu möödumisele teate esitamise kuupäevast, varem võetutega võrdse jõu.
4. Lepingupool säilitab oma riigi oludele vastava tööinspektsioonisüsteemi.

Artikkel B

Seosed Euroopa sotsiaalharta ja 1988. aasta lisaprotokolliga

1. Ükski Euroopa sotsiaalharta või 5. mai 1988. aasta lisaprotokollile lepingupool ei tohi käesolevat hartat ratifitseerida, vastu võtta või kinnitada, sidumata end vähemalt nende käesoleva konventsiooni sätetega, mis vastavad Euroopa sotsiaalharta sätetele ning vajaduse korral lisaprotokollile sätetele, millega ta oli seotud.

2. Käesoleva harta mis tahes sätetest tulenevate kohustuste võtmine lõpetab päevast, mil need kohustused lepingupoole suhtes jõustuvad, Euroopa sotsiaalharta ja vajaduse korral selle lisaprotokolli vastavate sätete kehtivuse lepingupoole suhtes, kui lepingupool on seotud neist dokumentidest esimese või mõlemaga.

IV osa

Artikkel C

Käesolevas hartas sisalduvate kohustuste täitmise järelvalve

Käesolevas hartas sisalduvate õiguslike kohustuste täitmine allub samale järelvalvele, millele Euroopa sotsiaalhartaagi.

Alljärgnevalt on toodud Euroopa sotsiaalharta IV osas esitatud järelvalvesüsteem, mis on muudetud 1991. aastal vastu võetud Torino protokolliga.

“ IV osa

Artikkel 21

Ettekanded aktsepteeritud sätete kohta

Lepingupoolel saadavad Euroopa Nõukogu peasekretärile iga kahe aasta järel ettekande Ministrite Komitee määratud vormi järgi harta II osa nende sätete kohaldamisest, mille nad on aktsepteerinud.

Artikkel 22

Ettekanded aktsepteerimata sätete kohta

Lepingupoolel saadavad Ministrite Komitee poolt nõutud asjakohaste ajavahemike järel peasekretärile ettekanded harta II osa nende sätete kohta, mida nad ei aktsepteerinud ratifitseerimis-, vastuvõtmis- või kinnitamisdokumendi deponeerimisel või ei ole tunnustanud järgnenud teatega. Aeg-ajalt määrab Ministrite Komitee, milliste sätete kohta ettekandeid taotletakse ja nende ettekannete vormi.

Artikkel 23

Koopia edastamine

1. Saates peasekretärile ettekande vastavalt artiklile 21 ja 22, saadab lepingupool selle koopia oma siseriiklikele organisatsioonidele, kes kuuluvad niisugustesse rahvusvahelistesse tööandjate ja ametiühinguorganisatsioonidesse, keda kutsutakse artikli 27 lõike 2 järgi osalema valitsustevahelise komitee istungitel.

Need organisatsioonid saadavad peasekretärile oma kommentaarid lepingupoole ettekannete kohta. Peasekretär saadab nende kommentaaride koopiaid asjaomastele lepingupoolele, kes soovi korral võivad neile vastata.

2. Peasekretär saadab lepingupoole ettekannete koopiaid rahvusvahelistele valitsusvälistele organisatsioonidele, kellel on Euroopa Nõukogu juures nõuandev staatus ja kes on käesoleva hartaga reguleeritud küsimustes eriti pädevad.
3. Artiklites 21 ja 22 ja käesolevas artiklis osutatud ettekanded ja kommentaarid tehakse nõudmisel üldsusele kättesaadavaks.

Artikkel 24

Ettekannete läbivaatamine

1. Peasekretärile kooskõlas artiklitega 21 ja 22 saadetud ettekanded vaatab läbi sõltumatute ekspertide komitee¹, mis on loodud vastavalt artiklile 25. Komitee saab ka kõik arvamused, mis on saadetud peasekretärile kooskõlas artikli 23 lõikega 1. Läbivaatuse järel koostab sõltumatute ekspertide komitee järeldusi sisaldava ettekande.
2. Artikli 21 alusel esitatud ettekandeid hindab sõltumatute ekspertide komitee¹ siseriikliku õiguse ja praktika ning asjaomase lepingupoolte hartajärgsete kohustuste õigusliku vastavuse seisukohast.
3. Sõltumatute ekspertide komitee¹ võib paluda täiendavat informatsiooni ja selgitusi otse lepingupoolelt. Sellega seoses võib sõltumatute ekspertide komitee vajaduse korral kohtuda lepingupoolte esindajatega kas omal algatusel või asjaomase lepingupoolte palvel. Sellest informeeritakse artikli 23 lõikes 1 osutatud organisatsioone.
4. Sõltumatute ekspertide komitee¹ järeldused avalikustatakse ning peasekretär saadab need valitsustevahelisele komiteele, Parlamentaarsele Assambleele ning artikli 23 lõikes 1 ja artikli 27 lõikes 2 osutatud organisatsioonidele.

Artikkel 25

Sõltumatute ekspertide komitee [Euroopa sotsiaalõiguste komitee¹]

1. Sõltumatute ekspertide komitee¹ koosneb vähemalt üheksast liikmest², kelle on häälteenamusega valinud Parlamentaarne Assamblee³ lepingupoolte esitatud eriti usaldusväärsete ning siseriiklikes ning rahvusvahelistes sotsiaalküsimustes tunnustatud pädevusega ekspertide nimekirjast.
2. Komitee liikmed valitakse kuueks aastaks. Nad võivad üks kord tagasi valimiseks kandideerida.
3. Sõltumatute ekspertide komitee¹ liige, kes on valitud asendama liiget, kelle ametisoleku tähtaeg kestab, on ametis oma eelkäija tähtaja lõpuni.
4. Komitee liikmed esinevad enda nimel. Oma ametisoleku ajal ei või nad täita funktsioone, mis ei sobi kokku nende ameti juurde lahutamatu kuuluva sõltumatuse, erapooletuse ja kättesaadavuse nõudega.

Artikkel 26

Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni osalemine

Rahvusvahelist Tööorganisatsiooni kutsutakse nimetama oma esindaja, kes osaleb ekspertide komitee nõupidamisel nõuandjana.

1. 1998. aastal nimetati sõltumatute ekspertide komitee sotsiaalõiguste komiteeks.

2. Vastavalt Ministrite Komitee otsusele koosneb Euroopa sotsiaalõiguste komitee viieteistkümnest liikmest.

3. See on ainus Torino protokollil säte, mida ei ole seni rakendatud. Euroopa sotsiaalõiguste komitee liikmed valib Ministrite Komitee.

Artikkel 27

Valitsustevaheline komitee

1. Lepingupoole ettekanded, kooskõlas artikli 23 lõikega 1 ja artikli 24 lõikega 3 saadatud arvamused ja informatsioon ning sõltumatute ekspertide komitee¹ järeldused esitatakse valitsustevahelisele komiteele.
2. Komitees on igal lepingupoolel üks esindaja. Komitee kutsub korraga kuni kahte rahvusvahelist tööandjate organisatsiooni ja kuni kahte rahvusvahelist ametiühinguorganisatsiooni saatma oma istungile nõuandja volituseta vaatlejaid. Lisaks sellele võib ta konsulteerida rahvusvaheliste valitsusväliste organisatsioonidega, kellel on Euroopa Nõukogu juures nõuandev staatus ning kes on käesoleva hartaga reguleeritud küsimustes eriti pädevad.
3. Valitsustevaheline komitee valmistab ette Ministrite Komitee otsused. Sõltumatute ekspertide komitee¹ ja lepingupoole ettekannete valguses valib ta sotsiaalsetest, majanduslikest ja muudest poliitilistest kaalutlustest lähtudes välja olukorrad, mille suhtes tuleks tema arvates igale lepingupoolele kooskõlas harta artikliga 28 soovitusi esitada, ning põhjendab oma valiku. Valitsustevaheline komitee teeb Ministrite Komiteele ettekande, mis avaldatakse.
4. Sotsiaalharta üldise rakendamise uurimise tulemuste põhjal võib valitsustevaheline komitee teha Ministrite Komiteele ettepanekuid sotsiaalalal läbiviimist vajavate uuringute ning uuendamist nõudvate harta artiklite kohta.

Artikkel 28

Ministrite Komitee

1. Ministrite Komitee võtab valitsustevahelise komitee ettekande alusel, oma liikmeskonna kahekolmandikulise häälteenamusega, kusjuures hääletamise õigus on ainult lepingupoolel, vastu resolutsiooni, mis hõlmab kogu jälgimistsükli ning sisaldab asjaomastele lepingupoolele konkreetseid soovitusi.
2. Võttes arvesse ettepanekuid, mis valitsustevaheline komitee on esitanud vastavalt artikli 27 lõikele 4, teeb Ministrite Komitee otsused, mida ta peab vajalikuks.

Artikkel 29

Parlamentaarne Assamblee

Euroopa Nõukogu peasekretär saadab Parlamentaarsele Assambleele korrapärasteks plenaarläbirääkimisteks sõltumatute ekspertide komitee¹ ja valitsustevahelise komitee ettekanded, samuti Ministrite Komitee resolutsioonid.”

---

1. 1998. aastal nimetati sõltumatute ekspertide komitee sotsiaalõiguste komiteeks

Artikkel D

Kollektiivkaebused

1. Euroopa sotsiaalharta lisaprotokollis sätteid, mis näevad ette kollektiivkaebuste süsteemi, rakendatakse käesolevas hartas sisalduvate kohustuste puhul riikide suhtes, kes on nimetatud protokollis ratifitseerinud.
2. Riik, kes pole end sidunud Euroopa sotsiaalharta lisaprotokolliga, mis näeb ette kollektiivkaebuste süsteemi, võib käesoleva harta ratifitseerimis-, vastuvõtmis- või kinnitamisdokumendi deponeerimisel või millal tahes pärast seda Euroopa Nõukogu peasekretärile adresseeritud teatega kinnitada, et ta on nõus nimetatud protokollis ette nähtud protseduuri kohase järelevalvega käesolevast hartast tulenevate kohustuste üle.

Alljärgnevalt on esitatud Euroopa sotsiaalharta 1995. aasta lisaprotokolliga loodud kollektiivkaebuste menetlussüsteem.

“ Artikkel 1

Käesoleva protokollis osalised tunnustavad järgmiste organisatsioonide õigust esitada kaebusi harta väidetava ebarahuldava kohaldamise kohta:

- a. harta artikli 27 lõikes 2 osutatud tööandjate rahvusvahelised organisatsioonid ja ametiühingud;
- b. teised rahvusvahelised valitsusvälised organisatsioonid ja ametiühingud;
- c. siseriiklikud tööandjate ja ametiühingute esindusorganisatsioonid, mis kuuluvad selle lepingupoole jurisdiktsiooni alla, kelle vastu nad kaebuse esitasid.

Artikkel 2

1. Iga lepingupool võib, väljendades kooskõlas artikli 13 sätetega oma nõusolekut käesoleva protokolliga seotud olla või millal tahes pärast seda deklareerida, et ta tunnustab mõne teise oma jurisdiktsiooni alla kuuluva, hartaga reguleeritud küsimustes eriti pädeva siseriikliku valitsusvälise esindusorganisatsiooni õigust esitada tema vastu kaebusi.
2. Niisuguseid deklaratsioone võib teha konkreetseks ajaks.
3. Deklaratsioonid deponeeritakse Euroopa Nõukogu peasekretäri juurde, kes edastab nende koopiad lepingupooltele ja avaldab need.

Artikkel 3

Artikli 1 punktis b ja artiklis 2 osutatud rahvusvahelised valitsusvälised organisatsioonid võivad kooskõlas eespool mainitud sätetes ettenähtud protseduuriga esitada kaebusi ainult küsimustes, mille suhtes on tunnustatud nende erilist pädevust.

Artikkel 4

Kaebus esitatakse kirjalikult, see on seotud asjaomase lepingupoole poolt ratifitseeritud harta sätetega ning näitab, mille suhtes lepingupool ei ole taganud nimetatud sätte rahuldavat kohaldamist.

Artikkel 5

Kõik kaebused adresseeritakse Euroopa Nõukogu peasekretärile, kes kinnitab kaebuse kättesaamist, teatab sellest asjaomasele lepingupoolele ja edastab selle kohe sõltumatute ekspertide komiteele.¹

Artikkel 6

Sõltumatute ekspertide komitee¹ võib paluda asjaomasel lepingupoolel ja kaebuse esitanud organisatsioonil saata kirjalikku teavet ja oma tähelepanekud kaebuse vastuvõetavuse kohta komitee poolt ette nähtud aja jooksul.

Artikkel 7

1. Kui sõltumatute ekspertide komitee¹ leiab, et kaebus on vastuvõetav, teatab ta sellest peasekretäri vahendusel harta osalisriikidele. Komitee taotleb asjaomastelt lepingupoolelt ja kaebuse esitanud organisatsioonilt, komitee poolt ette nähtud aja jooksul kirjalikke selgitusi või vajalikku teavet ning teistelt selle protokollil osalistelt samaks ajaks märkusi, mida nad soovivad esitada.
2. Kui kaebuse on esitanud siseriiklik tööandjate organisatsioon või ametiühing või mõni muu siseriiklik või rahvusvaheline valitsusväline organisatsioon, teatab sõltumatute ekspertide komitee¹ sellest Euroopa Nõukogu peasekretäri vahendusel harta artikli 27 lõikes 2 osutatud tööandjate rahvusvahelistele organisatsioonidele või ametiühingutele ja palub neid esitada komitee poolt ette nähtud aja jooksul igasugust kirjalikku lisateavet või tähelepanekuid.
3. Käsoleva artikli lõigete 1 ja 2 alusel esitatud selgituste, teabe ja tähelepanekute põhjal võivad asjaomane lepingupool ja kaebuse esitanud organisatsioon sõltumatute ekspertide komitee¹ poolt ette nähtud aja jooksul esitada igasugust kirjalikku lisateavet või tähelepanekuid.
4. Sõltumatute ekspertide komitee¹ võib kaebuse läbivaatamise käigus organiseerida poolte esindajate osavõtul asja suulise arutelu.

Artikkel 8

1. Sõltumatute ekspertide komitee¹ koostab ettekande, milles ta kirjeldab kaebuse läbivaatamise käigus astunud samme ning esitab oma järeldused, kas asjaomane lepingupool on taganud kaebuses nimetatud harta sätte rahuldava kohaldamise või mitte.
2. Ettekanne saadetakse Ministrite Komiteele. See saadetakse ka kaebuse esitanud organisatsioonile ja harta pooltele, kellel ei ole õigust seda avaldada.

Ettekanne saadetakse Parlamentaarsele Assambleele ja avaldatakse üheaegselt artiklis 9 osutatud resolutsiooniga või hiljemalt neli kuud pärast selle üleandmist Ministrite Komiteele.

Artikkel 9

1. Sõltumatute ekspertide komitee¹ koostatud ettekande põhjal võtab Ministrite Komitee lihthääletamusega vastu resolutsiooni. Kui sõltumatute ekspertide komitee leiab, et hartat ei ole rahuldavalt kohaldatud, võtab Ministrite.

1. 1998. aastal nimetati sõltumatute ekspertide komitee sotsiaalõiguste komiteeks

Komitee hääletanute kahekolmandikulise enamusega vastu asjaomasele lepingupoolele adresseeritud soovitus. Mõlemal juhul on hääletamisõigus ainult harta pooltel.

2. Asjaomase lepingupoole taotlusel võib Ministrite Komitee juhtudel, kui sõltumata ekspertide komitee aruandes on tõstatatud uusi probleeme, otsustada harta osalisriikide kahekolmandikulise häälteenamusega konsulteerida valitsustevahelise komiteega.

Artikkel 10

Asjaomane lepingupool teatab Ministrite Komitee soovitus elluviimiseks võetud meetmetest oma järgmises aruandes, mille ta harta artikli 21 alusel esitab peasekretärile.

Artikkel 11

Käesoleva protokolli artikleid 1 kuni 10 kohaldatakse ka harta esimese lisaprotokolli II osa artiklitele, mis selle protokolli lepingupooled on vastu võtnud.

Artikkel 12

Protokollisosalised käsitlevad sotsiaalharta III osaga seotud lisa esimese lõigu sõnastust järgmisena:

“On endastmõistetav, et harta sisaldab rahvusvahelisi õiguslikke kohustusi, mille kohaldamise järelevalve toimub ainult harta IV osas ja käesolevas protokollis ettenähtud korras.”

V osa

Artikkel E

Diskrimineerimise vältimine

Käesolevas hartas sätestatud õiguste kasutamine tagatakse, diskrimineerimata kedagi sellistel alustel nagu rass, nahavärvus, sugu, keel, usutunnistus, poliitilised või muud veendumused, rahvuslik või sotsiaalne päritolu, tervis, kuulumine rahvusvähemesse, sünnipära või muu selline tegur.

Artikkel F

Kohustustest taganemine sõja või muu hädaolukorra ajal

1. Sõja või muu hädaolukorra ajal, mis ähvardab kogu rahvuse olemasolu, võib lepingupool võtta meetmeid, taganedes käesoleva harta järgsetest kohustustest ulatuses, mis on kindlas vastavuses olukorra hädaohtlikkusega tingimusel, et niisugused meetmed ei ole vastuolus lepingupoole muude rahvusvahelise õiguse järgsete kohustustega.
2. Sellist taganemisõigust kasutanud lepingupool annab mõistliku ajavahemiku jooksul Euroopa Nõukogu peasekretärile täieliku informatsiooni võetud meetmetest ning selle põhjustest. Samuti peab lepingupool peasekretärile teatama, kui niisuguste meetmete toime on lõppenud ning ta täidab vastuvõetud harta sätteid taas täies ulatuses.

Artikkel G

Piirangud

1. Kui I osas sätestatud õigusi ja põhimõtteid efektiivselt ellu viia ning neid tulemuslikult rakendada, nagu nähakse ette II osas, ei saa nende suhtes kehtestada mingeid piiranguid ega kitsendusi, mis ei ole neis osades ette nähtud, välja arvatud seadusega ette nähtud ja demokraatlikus ühiskonnas teiste ühiskonnaliikmete õiguste ja vabaduste, ühiskonna huvide, riigi julgeoleku, rahva tervise ja moraali kaitseks vajalikud piirangud.
2. Käesolevas hartas sätestatud õiguste ja kohustuste piiranguid, mida harta võimaldab, ei tohi rakendada mingil muul eesmärgil peale selle, milleks need on ette nähtud.

Artikkel H

Harta seosed siseriikliku õiguse ning rahvusvaheliste kokkulepetega

Käesoleva harta sätteid ei mõjuta siseriikliku õiguse või mis tahes juba jõustunud või jõustuda võivate kahe- või mitmepoolsete lepingute, konventsioonide või kokkulepete sätteid, mis tagavad kaitstavatele isikutele hartas ettenähtuga võrreldes soodsama kohtlemise.

Artikkel I

Kohustuste täitmine

1. Ilma et see mõjutaks vastavates artiklites ette nähtud rakendusviise, tuleb harta II osa artiklite 1–31 sätteid rakendada:
  - a. siseriiklike õigusaktide kaudu;
  - b. tööandjate või tööandjate organisatsioonide ning töötajate organisatsioonide vaheliste kokkulepete kaudu;
  - c. neid kaht meetodit kombineerides;
  - d. muude sobivate abinõudega.
2. Artikli 2 lõigete 1, 2, 3, 4, 5 ja 7; artikli 7 lõigete 4, 6 ja 7; artikli 10 lõigete 1, 2, 3 ja 5 ning harta II osa artiklite 21 ja 22 sätetest tulenevad kohustused loetakse täidetuks, kui neid vastavalt käesoleva artikli lõikele 1 rakendatakse valdava enamiku töötajate suhtes.

Artikkel J

Parandused

1. Lepingupoole või valitsustevahelise komitee tehtud mis tahes käesoleva harta I ja II osa parandusettepanekud, mille eesmärk on laiendada selle hartaga tagatud õigusi, samuti mis tahes III–VI osa parandusettepanek esitatakse Euroopa Nõukogu peasekretärile, kes edastab need käesoleva harta pooltele.
2. Eelmise lõike sätete kohaselt esitatud parandus ettepanekud vaatab läbi valitsustevaheline komitee, kes pärast konsulteerimist Parlamentaarset Assambleega esitab

vastuvõetud teksti kinnitamiseks Ministrite Komiteele. Pärast kinnitamist Ministrite Komitees edastatakse tekst lepingupooltele vastuvõtmiseks.

3. Iga käesoleva harta I ja II osa parandus jõustub selle vastu võtnud lepingupoolte suhtes selle kuu esimesel päeval, mis järgneb ühe kuu möödumisele päevast, mil kolm lepingupoolt on peasekretäri selle paranduse vastuvõtmisest informeerinud. Lepingupoolte suhtes, kes võtab paranduse vastu hiljem, jõustub parandus selle kuu esimesel päeval, mis järgneb kuu möödumisele päevast, mil see lepingupool on informeerinud peasekretäri paranduse vastuvõtmisest.
4. Käesoleva harta III–VI osas tehtud mis tahes parandus jõustub selle kuu esimesel päeval, mis järgneb kuu möödumisele päevast, mil kõik lepingupooled on informeerinud peasekretäri selle paranduse vastuvõtmisest

VI osa

Artikkel K

Allakirjutamine, ratifitseerimine ja jõustumine

1. Käesolev harta on allakirjutamiseks avatud Euroopa Nõukogu liikmesriikidele. Harta tuleb ratifitseerida, vastu võtta või kinnitada. Ratifitseerimis-, vastuvõtmis- või kinnitamisdokumendid deponeeritakse Euroopa Nõukogu peasekretäri juurde.
2. Käesolev harta jõustub selle kuu esimesel päeval, mis järgneb kuu möödumisele päevast, mil kolm Euroopa Nõukogu liikmesriiki on kooskõlas eelmise lõikega väljendanud nõusolekut end hartaga siduda.
3. Iga liikmesriigi suhtes, kes väljendab oma nõusolekut siduda end käesoleva hartaga hiljem, jõustub harta selle kuu esimesel päeval, mis järgneb kuu möödumisele ratifitseerimis-, vastuvõtmis- või kinnitamisdokumendi deponeerimise päevast.

Artikkel L

Territoriaalne kehtivus

1. Käesolev harta kehtib iga lepingupoolte põhiterritooriumil. Iga allakirjutanu võib allakirjutamisel või ratifitseerimis-, vastuvõtmis- või kinnitamisdokumendi deponeerimisel Euroopa Nõukogu peasekretärile adresseeritud deklaratsioonis täpsustada, millist territooriumi tuleb pidada tema põhiterritooriumiks.
2. Iga hartale allakirjutanud riik võib kas allakirjutamisel või ratifitseerimis-, vastuvõtmis- või kinnitamisdokumendi deponeerimisel või mis tahes hilisemal ajal Euroopa Nõukogu peasekretärile adresseeritud teates deklareerida, et harta hakkab kas tervikuna või osaliselt kehtima nimetatud deklaratsioonis nimetatud mittepõhiterritooriumil või territooriumidel, mille välissuhete eest allakirjutanud riik vastutab või mille eest ta on endale võtnud rahvusvahelise vastutuse. Selles deklaratsioonis määratakse kindlaks, milliseid käesoleva harta II osa artikleid või lõikeid allakirjutanud riik deklaratsioonis nimetatud territooriumide suhtes siduvaks loeb.
3. Harta jõustub eespool mainitud deklaratsioonis nimetatud territooriumi või territooriumide suhtes selle kuu esimesel päeval, mis järgneb kuu möödumisele päevast, mil peasekretär sai sellekohase deklaratsiooni.

4. Iga lepingupool võib mis tahes hilisemal ajal Euroopa Nõukogu peasekretärile adresseeritud teates deklareerida, et ta loeb end ühe või mitme territooriumi suhtes, kus harta käesoleva artikli lõike 2 kohaselt kehtib, siduvaks mis tahes artiklite või nummerdatud lõigetega, mida ta pole selle territooriumi või nende territooriumide suhtes veel vastu võtnud. Niisuguseid hiljem võetud kohustusi loetakse asjaomase territooriumi suhtes esialgse deklaratsiooni lahutamatuks osaks ning neil on sellega võrdne jõud, arvates selle kuu esimesest päevast, mis järgneb kuu möödumisele päevast, mil peasekretär sai sellekohase teate.

Artikkel M

Denonsseerimine

1. Lepingupool võib käesoleva harta denonsseerida viis aastat pärast harta jõustumist enda suhtes või mis tahes järgneva kaheaastase ajavahemiku lõpul, teatades mõlemal juhul kuus kuud ette Euroopa Nõukogu peasekretärile, kes informeerib teisi lepingupooli.
2. Lepingupool võib vastavalt eelmises lõikes sätestatud denonsseerida mis tahes enda poolt vastuvõetud artikli või lõike harta II osas tingimusel, et lepingupool jääb alati seotuks vähemalt kuueteistkümne artikli ja kuuekümne kolme lõikega ning et nende artiklite või lõigete hulka kuuluvad jätkuvalt selle lepingupoole valitud lõiked, millele on eraldi viidatud artikli A lõike 1 punktis b.
3. Lepingupool võib käesoleva artikli lõike 1 tingimuste alusel denonsseerida harta või mis tahes käesoleva harta II osa artikli või lõike mis tahes territooriumi suhtes, kus harta kehtib, esitades selleks deklaratsiooni vastavalt artikli L lõikes 2 nimetatud tingimustele.

Artikkel N

Lisa

Käesoleva harta lisa on selle lahutamatu osa.

Artikkel O

Teated

Euroopa Nõukogu peasekretär teavitab Euroopa Nõukogu liikmesriike ja Rahvusvahelise Tööstööbüroo peadirektorit:

- a. igast allakirjutamisest;
- b. igast ratifitseerimis-, vastuvõtmis- või kinnitamisdokumendi deponeerimisest;
- c. igast käesoleva harta jõustumise kuupäevast vastavalt artiklile K;
- d. igast deklaratsioonist, mis on esitatud vastavalt artikli A lõigetele 2 ja 3, artikli D lõigetele 1 ja 2, artikli F lõikele 2 ja artikli L lõigetele 1, 2, 3 ja 4;
- e. igast parandusest vastavalt artiklile J;
- f. igast denonsseerimisest vastavalt artiklile M;

g. teistest käesoleva hartaga seotud toimingust, teatest või informatsioonist.

Ülaltoodu kinnituseks on täievolilised esindajad kirjutanud alla käesolevale parandatud ja täiendatud hartale.

Koostatud 3. mail 1996 Strasbourgis inglise ja prantsuse keeles. Tekstid on võrdselt autent-
sed, ühes eksemplaris, mis deponeeritakse Euroopa Nõukogu arhiivi. Euroopa Nõukogu
peasekretär edastab tõestatud koopiad kõigile Euroopa Nõukogu liikmesriikidele ja
Rahvusvahelise Töübüroo peadirektorile.

Parandatud ja täiendatud Euroopa sotsiaalharta lisa

Parandatud ja täiendatud Euroopa sotsiaalharta kaitstavad isikud

1. Ilma et see mõjutaks artikli 12 lõike 4 ja artikli 13 lõike 4 sisu, hõlmavad artiklid 1–17 ja 20–31 välismaalasi vaid niivõrd, kuivõrd nad on teiste lepinguosaliste riikide kodanikud, kes asjaomase lepinguosalise territooriumil seaduslikult elavad või regulaarselt töötavad, tingimusel, et neid artikleid tõlgendatakse artiklite 18 ja 19 valguses.

See tõlgendus ei mõjuta samasuguste abinõude kasutuselevõttu muude isikute puhul mis tahes lepinguosalise poolt.

2. Lepinguosaline tagab võimalikult soodsa kohtlemise oma territooriumil seaduslikult viibivatele ja vastavalt 28. juulil 1951 Genfis alla kirjutatud põgenikustaatuse konventsioonile ja selle 31. jaanuari 1967. aasta lisaprotokollile põgenikena määratletud isikutele, kusjuures see kohtlemine ei tohi mingil juhul olla ebasoodsam sellest, mis tuleneb lepinguosalise poolt nimetatud konventsiooniga endale võetud kohustustest või mis tahes muudest nende põgenike kohta kehtivatest rahvusvahelistest dokumentidest.
3. Lepinguosaline tagab võimalikult soodsa kohtlemise oma territooriumil seaduslikult viibivatele ja vastavalt 28. septembril 1954 New Yorgis sõlmitud kodakondsuseta isikute konventsioonile kodakondsuseta isikutena määratletud isikutele, kusjuures see kohtlemine ei tohi mingil juhul olla ebasoodsam sellest, mis tuleneb lepinguosalise poolt nimetatud aktiga endale võetud kohustustest või mis tahes muudest nende kodakondsuseta isikute kohta kehtivatest rahvusvahelistest dokumentidest.

I osa lõige 18 ja II osa Artikli 18 lõige 1

Need sätted ei puuduta sisenemist lepinguosaliste territooriumile ega mõjuta 13. detsembril 1955 Pariisis alla kirjutatud Euroopa asustuskonventsiooni sätete rakendamist.

II osa

Artikli 1 lõige 2

Seda sätet ei või tõlgendada ametiühingute mis tahes turvaklauslit või -praktikat keelavana või lubavana.

Artikli 2 lõige 6

Lepinguosalised võivad näha ette, et seda sätet ei rakendata:

- a. töötajate puhul, kelle töölepingu või töösuhte kogukestus ei ületa ühte kuud ja/või kelle töönela ei ületa kaheksat tundi;
- b. kui tööleping või töösuhe on juhuslik ja/või spetsiifiline, eeldades, et neil juhtudel on selle sätte rakendamata jätmise põhjendatud objektiivsete kaalutlustega.

Artikli 3 lõige 4

Selles sättes määratakse nende teenuste pakkumise ülesanded, korraldus ja tingimused riigi seaduste või teiste õigusaktidega, kollektiivlepingute või muude riigi ludes sobivate vahenditega.

Artikli 4 lõige 4

See säte ei keela tõsise üleastumise korral kohe vallandada.

Artikli 4 lõige 5

Lepinguosaline saab võtta endale selles lõikes ette nähtud kohustuse siis, kui enamikul töötajatel, välja arvatud isikud, keda see kaitse ei hõlma, ei ole palgast mahaarvamine ei seaduste, kollektiivlepingute ega arbitraažsustustega lubatud.

Artikli 6 lõige 4

Lepinguosaline võib streigiõiguse kasutamist vastavalt vajadusele seadusega reguleerida eeldusel, et igasugust selle õiguse kitsendamist saab põhjendada artikli G sätetega.

Artikli 7 lõige 2

See säte ei takista lepinguosalisi oma seadustega lubamast kindlaksmääratud vanuse alammäärast nooremate isikute töötamist, kui see on hädavajalik nende kutseõppeks, kui niisugune töötamine toimub pädeva ametiasutuse poolt ettenähtud tingimuste kohaselt ning noorte tervise ja ohutuse kaitseks on tarvitusele võetud abinõud.

Artikli 7 lõige 8

Lepinguosaline saab võtta endale selles lõikes ette nähtud kohustuse siis, kui ta vastavalt selle kohustuse vaimule näeb seadusega ette, et valdav osa alla 18-aastastest isikutest ei tööta öötööl.

Artikli 8 lõige 2

Seda sätet ei tõlgendata absoluutse keeluna. Erandeid võiks teha näiteks järgmistel juhtudel:

- a. kui töötava naise süüline käitumine õigustab töösuhte lõpetamist;
- b. kui ettevõtte lõpetab tegevuse;
- c. kui töölepingus ette nähtud töötamise aeg on lõppenud.

Artikli 12 lõige 4

Selle lõike sõnad «lepingutes kindlaks määratud tingimuste kohaselt» tähendavad muu hulgas seda, et mis tahes kindlustusmaksust sõltumatult saadava toetuse puhul võib lepinguosaline enne niisuguse toetuse võimaldamist teiste lepinguosaliste riikide kodanikele nõuda kindlaksmääratud elamistähtaja täitumist.

Artikli 13 lõige 4

Valitsused, kes pole Euroopa sotsiaal- ja meditsiiniabi konventsiooni osalised, võivad harta selle lõike ratifitseerida tingimusel, et nad tagavad teiste lepinguosaliste riikide kodanikele nimetatud konventsiooni sätete kohase kohtlemise.

Artikkel 16

Selle sättega pakutav kaitse hõlmab ka üksikvanemaga perekondi.

Artikkel 17

See säte, juhul kui seadus ei näe ette madalamat täisealisuse piiri, hõlmab kõiki alla 18-aastasi isikuid ning ei piira harta teisi sellealaseid sätteid, eelkõige artiklit 7.

See ei too endaga kaasa kohustust kehtestada ülalnimetatud eani ulatuv koolikohustus.

Artikli 19 lõige 6

Selle sätte rakendamisel tuleb termini «võõrtöötaja perekond» all mõista vähemalt töötaja abikaasat ja vallalisi lapsi, seni kuni neid peetakse vastuvõtvast riigis alaealisteks ning nad on võõrtöötaja ülalpeetavad.

Artikkel 20

1. Sotsiaalkindlustusküsimused, samuti ka muud töötü-, vanadus- ja toitjakaotustoe- tusega seotud sätted võib selle artikli mõjuulatusest välja jätta.
2. Naiste kaitset ja eriti rasedust, sünnituseelset ja sünnitusjärgset perioodi käsitlevaid sätteid ei peeta selle artikli tähenduses diskrimineerimiseks.
3. See artikkel ei takista eriaabinõude tarvituselevõtmist de facto ebavõrdsuse kõrvaldamiseks.
4. Kutsetegevuse, millega kas selle laadi või muude asjaolude tõttu saavad tegelda vaid kindlast soost isikud, võib selle artikli või mõne selle sätte mõjuulatusest välja jätta. Seda ei tõlgendata nii, et lepinguosalised peaksid oma seadustesse või teistesse õigusaktidesse lülitama kutsealade nimekirja, mis kas töö laadi või muude asjaolude tõttu on ette nähtud vaid kindlast soost isikutele.

Artiklid 21 ja 22

1. Nende artiklite rakendamisel tuleb termini «töötajate esindajad» all mõista isikuid, keda nendeks tunnistatakse riigi seadustes või praktikas.
2. Väljend «riigi seadused ja praktika» tähendab sõltuvalt olukorrast lisaks seadustele ja teistele õigusaktidele ka kollektiivlepinguid, muid tööandjate ja töötajate esindajate vahelisi lepinguid, tavadid ning ka asjakohast pretsedendiõigust.
3. Nende artiklite rakendamisel mõistetakse termini «ettevõtte» all materiaalse ja mittemateriaalsete osade kogumit, mis, olles või mitte olles juriidiline isik, on loodud kaupade tootmiseks või teenuste osutamiseks tulu saamise eesmärgil ning mis määrab ise kindlaks oma käitumise turul.
4. Uskonnad ja nende loodud institutsioonid võib isegi siis, kui need institutsioonid on lõike 3 tähenduses mõistetakse ettevõtetena, jätta nende artiklite rakendamise- st välja. Asutused, mille tegevus on kantud teatud ideaalidest või mis juhinevad kindlatest riigi seadustega kaitstud moraaliarusaamadest, ideaalidest ja kontseptsioonidest, võib jätta nende artiklite rakendamisest välja määral, mis on vajalik asutuse suunitluse kaitseks.
5. Kui mõnes riigis kasutatakse nendes artiklites sõnastatud õigusi mitmesugustes ettevõtte üksustes, siis loetakse nendest sätetest tulenevad kohustused selle lepingu- osalise poolt täidetuks.

6. Lepinguosalised võivad neid artikleid mitte rakendada ettevõtete puhul, mille töötajate arv on väiksem riigi seaduste ja praktikaga kindlaksmääratud.

Artikkel 22

1. See tingimus ei mõjuta riikide volitusi ega kohustusi, mis on seotud töötervishoiu ja -ohutuse eeskirjade vastuvõtmisega, ega nende rakendamise seireorganite volitusi ja vastutust.
2. Termin «sotsiaal- ja kultuuriteenused ning vastavad võimalused» tähendab selliseid mõne ettevõtte poolt töötajatele pakutavaid sotsiaal- ja/või kultuurivahendeid ja -teenuseid nagu sotsiaalabi, spordiväljakud, emade toad, raamatukogud, laste puhkelaagrid jne.

Artikkel 23, lõige 1

Selle lõike rakendamisel osutab väljend «võimalikult kauaks» vanuri füüsilistele, psühholoogilistele ja vaimsetele võimetele.

Artikkel 24

1. Selles artiklis mõistetakse «töösuhte lõpetamise» ja «lõpetatud» all töösuhte lõpetamist tööandja algatusel.
2. See artikkel hõlmab kõiki töötajaid, kuid lepinguosaline võib jätta järgmised töötajate kategooriad osaliselt või täielikult artikli kaitse alt välja:
  - a. töötajad, kes on vastavalt töölepingule võetud tööle teatud kindlaks ajaks või teatud kindla ülesande täitmiseks;
  - b. töötajad, kes töötavad proovi- või katseajaga, tingimusel, et selline aeg on enne kindlaks määratud ning on mõistliku kestusega;
  - c. lühiajaliseks tööks värvatud juhutöölised.
3. Selle artikli kohaselt ei saa töösuhte lõpetamise veenvaks põhjuseks olla:
  - a. ametiühinguliikmelisus või osavõtt ametiühingutegevusest väljaspool tööaega või tööandja nõusolekul töö ajal;
  - b. see, et keegi soovib saada töötajate esindajaks, on töötajate esindaja või on kunagi olnud;
  - c. kaebuse esitamine või osalemine tööandjavastases menetluses, kui see puudutab tööandja väidetavat seaduste või teiste õigusaktide rikkumist või pädevate haldusvõimude poole pöördumise takistamist;
  - d. rass, nahavärvus, sugu, perekonnaseis, perekondlikud kohustused, rasedus, usutunnistus, poliitilised tõekspidamised, rahvuslik või sotsiaalne päritolu;
  - e. ema- või lapsevanemapuhkus;
  - f. ajutine töölt puudumine haiguse või vigastuse tõttu.
4. Töösuhte lõpetamisel veenva põhjusega määratakse hüvitise või muu asjakohase toetuse suurus riigi seaduste või teiste õigusaktidega, kollektiivlepingutega või muude riigi olude kohaste abinõudega.

Artikkel 25

1. Pädev riigiasutus võib erandkorras pärast tööandjate ja töötajate organisatsioonidega konsulteerimist jätta teatud töötajate kategooriad selle sättega ette nähtud kaitseta, kui see tuleneb nende töösuhte erisest olemusest.
2. Termin «maksejõuetus» tuleb määratleda vastavalt riigi seadustele ja praktikale.
3. Selle sättega hõlmatud töötajate nõuetes peab kindlasti sisalduma:
  - a. töötajate nõue saada palka aja eest enne maksejõuetuse väljakuulutamist või töösuhte lõpetamist, kusjuures see aeg ei tohi olla lühem kui kolm kuud eesõigussüsteemi ning kaheksa nädalat tagatissüsteemi puhul;
  - b. töötajate nõue saada puhkusetasu tööaasta eest enne maksejõuetuse väljakuulutamist või töösuhte lõpetamist;
  - c. töötajate nõue saada teisi tasusid seoses muud liiki tasulise töölt eemaloleku aja eest enne maksejõuetuse väljakuulutamist või töösuhte lõpetamist, kusjuures see aeg ei tohi olla lühem kui kolm kuud eesõigussüsteemi ning kaheksa nädalat tagatissüsteemi puhul.
4. Riigi seadused või õigusaktid võivad piirata töötajate nõuete kaitset kindlaksmääratud summaga, mis peab olema sotsiaalselt vastuvõetav.

Artikkel 26

See artikkel ei nõua seaduste vastuvõtmist lepinguosaliste poolt.

Lõige 2 ei hõlma seksuaalset ahistamist.

Artikkel 27

See artikkel hõlmab mees- ja naistöötajaid, kellel on perekondlikud kohustused oma ülalpeetavate laste või teiste lähedaste perekonnaliikmete suhtes, kes ilmselt vajavad nende hoolitsust või toetust, kusjuures sellised kohustused piiravad nimetatud isikute võimalusi valmistuda majandustegevuses osalemiseks, sellist tegevust alustada, selles osaleda või edasi jõuda. Terminite «ülalpeetavad lapsed» ja «teised lähedased perekonnaliikmed, kes ilmselt vajavad nende hoolitsust või toetust» all mõistetakse isikuid, kes sellena on määratletud lepinguosalise riigi seadustes.

Artiklid 28 ja 29

Nende artiklite rakendamisel mõistetakse termini «töötajate esindajad» all isikuid, kes on seda riigi seaduste või praktika järgi.

III osa

Harta sisaldab rahvusvahelisi õiguslikke kohustusi, mille rakendamise järelevalve toimub ainult harta IV osas ette nähtud korras¹.

1. Kollektiivkaebuste protseduuriga ühinenud riigid käsitlevad sotsiaalhartas III osaga seotud lisa antud lõigu sõnastust järgmisena:

“On endastmõistetav, et harta sisaldab rahvusvahelisi õiguslikke kohustusi, mille kohaldamise järelevalve toimub ainult harta IV osas ja käesolevas protokollis ettenähtud korras.” (harta 1995 a lisaprotokolli artikkel 12).

Artikkel A, lõige 1

Nummerdatud lõigete hulka võivad kuuluda ka ühest lõikest koosnevad artiklid.

Artikkel B, lõige 2

Artikli B lõike 2 kohaselt vastavad parandatud ja täiendatud harta sätted harta sama artikli või lõike numbrit kandvatele sätetele järgmiste eranditega:

- a. parandatud ja täiendatud harta artikli 3 lõige 2 vastab harta artikli 3 lõigetele 1 ja 3;
- b. parandatud ja täiendatud harta artikli 3 lõige 3 vastab harta artikli 3 lõigetele 2 ja 3;
- c. parandatud ja täiendatud harta artikli 10 lõige 5 vastab harta artikli 10 lõikele 4;
- d. parandatud ja täiendatud harta artikli 17 lõige 1 vastab harta artiklile 17.

V osa

Artikkel E

Objektiivsetest ja mõistlikest põhjustest tulenevat eristavat kohtlemist ei loeta diskrimineerivaks.

Artikkel F

Termini «sõja või muu hädaolukorra ajal» all tuleb mõista ka sõjaähvardust.

Artikkel I

Töötajaid, keda see artikkel vastavalt artiklite 21 ja 22 lisale ei hõlma, vastavate töötajate arvu kindlaksmääramisel ei arvestata.

Artikkel J

Termini «parandus» all tuleb mõista ka hartale lisatavaid uusi artikleid.

Department of the European Social Charter and the European Code of Social Security
Directorate General Human Rights and Rule of Law

Council of Europe
F – 67075 Strasbourg Cedex
social.charter@coe.int

www.coe.int/socialcharter